

פניני רבי יוסף בכור שור - פרשת כי תשא

לעילוי נשמת סבתי: שרה בת חיים וגניה, ולעילוי נשמות הנערים הקדושים: יעקב נפתלי בן אברהם ורחל דבורה,

גיל-עד מיכאל בן אופיר ובת גלים, אייל בן אורי ואיריס תשורה

www.ybm.org.il

פִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אֶתּוֹ

הרב כרמיאל כהן

(כט) וַיְהִי בְּרִדְתַּת מֹשֶׁה מִהָרָר סִינַי וַשְּׁנֵי לַחַת הָעֵדֻת בְּיַד מֹשֶׁה בְּרִדְתּוֹ מִן הָהָר וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע פִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אֶתּוֹ:

(פרק ל"ד)

הפסוקים המסיימים את פרשתנו עוסקים בתיאור המופלא של משה שעור פניו קָרַן, ובתוצאותיו של מצב זה. שאלה שמתעוררת למקרא פסוקים אלה היא: מדוע לא קָרַן עור פניו של משה בעת ירידתו מהר סיני עם הלוחות הראשונים?

רש"י לכאורה אינו מתייחס לשאלה זו אך ניתן להבין את דעתו בעניין. רש"י כתב:

ומהיכן זכה משה לקרני ההוד? רבותינו אמרו מן המערה, שנתן הקדוש ברוך הוא ידו על פניו, שנאמר (שמות לג, כב) 'ושכותי כפי'.

כלומר, מדברי רש"י עולה שקרני ההוד של משה אינן קשורות ללוחות, אלא הוא זכה להן בעקבות האירוע במערה "שנתן הקדוש ברוך הוא ידו על פניו".

אכן רבי אליהו מזרחי, מפרשו הגדול של רש"י, הבין שזוהי כוונת השאלה: "ומהיכן זכה משה לקרני ההוד?". כך כתב רבי אליהו מזרחי:

ומהיכן זכה משה לקרני ההוד. עכשיו ברדתו מן ההר ביום הכפורים, מה שלא זכה בפעם הראשונה ברדתו מן ההר בשבעה עשר בתמוז, והלא כבר נהנה מזיו השכינה בארבעים יום הראשונים, כמו בארבעים יום השלשיים.

וכך הבין גם המהר"ל בגור אריה:

ומהיכן זכה. כלומר למה זכה בלוחות אחרונות לקרני ההוד, מה שלא זכה בראשונות.

תשובתו של רש"י לשאלה זו היא, כאמור, שמקורן של קרני ההוד של משה אינו קשור כלל ללוחות השניים, אלא לאירוע שאירע קודם נתינתם.

ר"י בכור שור הציע שתי תשובות אחרות לשאלה מדוע זכה משה לקרני ההוד רק בלוחות השניים. על פי התשובה הראשונה הדבר קשור להבדל אחר בין לוחות ראשונים ללוחות שניים; כך כתב ר"י בכור שור:

ולכך אמר קרן – לפי שלוחות הראשונות ניתנו בקולי קולות ואילו בחשאי, הראה הקב"ה שגם אילו קדושות, מפיו ומידו, שהרי הבהיק זיו משה מזיו שכינה כשקיבלם.

קדושתם של לוחות ראשונים לא הייתה מוטלת בספק, שהרי "ניתנו בקולי קולות", ועם ישראל כולו היה עד לנתינתם מפיו ומידו של הקב"ה. אולם לוחות שניים ניתנו "בחשאי" למשה לבדו, ולכן היה צורך להראות "שגם אילו קדושות, מפיו ומידו". העובדה שעור פניו של משה קרן ברדתו מן ההר הוכיחה לעם ישראל שגם הלוחות השניים קדושים, "שהרי הבהיק זיו משה מזיו שכינה כשקיבלם". תשובתו השנייה של ר"י בכור שור תולה את היות קרני ההוד רק בלוחות שניים לאירוע שהיה בין הלוחות הראשונים ללוחות השניים – חטא העגל. אך טרם נראה את תשובתו נציג את עמדתו של ר"י בכור שור בנוגע לכוננתם של ישראל בחטא העגל.

בקשתם של ישראל מאהרון הייתה (לב, א): "קום עשה לנו אלהים אֲשֶׁר יִלְכוּ לְפָנֵינוּ כִּי זֶה מַטֵּה הָאִישׁ אֲשֶׁר הָעֵלְנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִדְעֵנוּ מָה הָיָה לוֹ", וכתב ר"י בכור שור:

עשה לנו אלהים – שופט ודיין, מנהיג ודָבָר, כמו "נתתיך אלהים לפרעה" (שמות ז, א), וכמו "עד האלהים יבא דבר שניהם" (שם כב, ח). וחס ושלום לא נתכוונו לעבודה זרה. ונתינת הטעם מוכיח, דקאמרי: "כי זה משה האיש", אלמא דבמקום משה רצו להעמידו.

כוונתם של ישראל לא הייתה למצוא תחליף לקב"ה אלא למצוא תחליף למשה. משמעותו של הכינוי "אלהים" בדבריהם לאהרון "עשה לנו אלהים" היא: עשה לנו מנהיג, והכוונה במקומו של משה שנעלם. הוכחה לכך שזו הייתה כוונתם מוכיח ר"י בכור שור מהמשך דבריהם של ישראל הנותנים טעם לבקשתם: "כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו" – כלומר, כוונתם היא למצוא ממלא מקום למשה.

ר"י בכור שור מסביר בהמשך דבריו שהחלופות האפשריות למנהיגותו של משה היו: כלב בן יפונה, נחשון בן עמינדב, "או אחד מן הגדולים". אך אהרון, ש"לשם שמים נתכוון", הבין שאם ימנה אחד מהם למנהיג אז "כשיבוא משה לא ירצה לירד מגדולתו, וירבה קטטה ותגר ביניהם, וישפכו דמים ונפשות על זאת". גם את עצמו לא רצה אהרון להציע כתחליף מכיוון שחשש שהדבר "יקשה בעיני משה". הפתרון של אהרון היה: "אעסיקם בדברים עד שיבוא משה, ואעשה להם דבר שאין בו ממשות, וכשיבוא משה יתבטל מאיליו". מינוי של אדם כמחליף למשה יגרור בעיות, אך מינוי של "דבר שאין בו ממשות" לא יהווה בעיה אלא "יתבטל מאיליו" כאשר ישוב משה – כך סבר אהרון.

כעת נשוב לתשובתו השנייה של ר"י בכור שור לשאלה: מדוע רק בלוחות שניים זכה משה לקרני ההוד? כך הוא כתב:

וגם יש לומר: לפי שרצו להעמיד ראש אחר במקום משה, הראה להם הקב"ה שהוא מלא מזיו שכינה, ואין להעמיד אחר במקומו אלא על פי השכינה, שאין לו תמורה.

דווקא לאחר חטא העגל, שנבע מרצון להחלפת המנהיגות של משה, זיכה הקב"ה את משה בקרני הוד כדי להראות "שהוא מלא מזיו שכינה". יש אמנם מנהיגים אחרים שיכולים לעמוד בראש – כלב בן יפונה, נחשון בן עמינדב, "או אחד מן הגדולים" – אך רק משה רבינו "מלא מזיו שכינה". קרני ההוד שזכה להן משה הוכיחו בעליל שלמשה רבינו אין תמורה.